

تاریخ شفاهی ادبیات معاصر ایران ۱۱

محمد علی سپانلو

دبیر مجموعه: محمد هاشم اکبریانی

گفتگوها: محسن فرجی، اردوان امیری نژاد

فهرست

۷	مقدمهٔ دبیر مجموعه.....
۹	دوران کودکی.....
۳۳	دوران نوجوانی.....
۶۵	دوره دانشگاه.....
۱۰۹	دوره سربازی.....
۱۲۹	ازدواج و کار.....
۱۵۳	زندگی هنری در دههٔ چهل.....
۲۰۳	کانون نویسندگان در دههٔ چهل.....
۲۲۱	دههٔ پنجاه.....
۲۵۷	دههٔ شصت.....
۳۴۱	هنوز در آغازیم.....
۳۴۷	دههٔ هفتاد.....
۴۱۱	دههٔ هشتاد.....
۴۲۹	سفرها، جشنواره‌ها، دیدارها.....
۴۵۹	چند گفتگو و یادداشت.....
۴۶۱	شهر غزنین.....
۴۶۳	ملکهٔ جنایت.....
۴۶۹	دیدار با لویی آراگون.....
۴۷۳	شب هزار و دوم در مصر.....

۴۷۷	در حضور شاعران جهان
۴۸۳	جشنواره صدای مدیترانه
۴۸۷	شاملو و کانون نویسندگان ایران
۴۹۷	نمایه اسامی
۴۹۹	نمایه نشریات، مجلات، کتب و فیلم‌ها
۵۰۰	نمایه اسم‌های احزاب، انجمن‌ها و مکان‌ها

مقدمه دبیر مجموعه

روزهایی که صفحه ادبیات روزنامه همشهری (ویژه شعر) در اختیارم بود، بخشی از صفحه به مقالات و یادداشت‌های ادبی اختصاص داشت. در آن صفحات، که در سال ۱۳۷۹ و هفته‌ای یکبار انتشار می‌یافت، وقتی نوبت به مطالب تاریخی و تحلیل ادبیات با رویکرد جامعه‌شناسی می‌رسید کمبود منابع، بسیار مشکل‌ساز می‌شد. اطلاعات اندک در باره زندگی حرفه‌ای، اجتماعی و فردی شخصیت‌های ادبی و فضایی که در آن فعالیت داشتند، اجازه تحقیق را از نویسندگان می‌گرفت به گونه‌ای که امکان طرح دقیق مسائل از بین می‌رفت.

چنین شرایطی مرا به این سمت سوق داد که طرح تاریخ شفاهی ادبیات معاصر ایران را اجرا کنم تا کارنامه شخصیت‌های ادبی، به صورت مدون در اختیار جامعه و به ویژه اهل تحقیق قرار گیرد.

در طرح تاریخ شفاهی ادبیات معاصر ایران، پرداختن به زندگی شاعران، داستان‌نویسان، منتقدان و مترجمان تأثیرگذار، محور کار شد. آن‌ها که در قید حیات بودند خود مورد گفتگو قرار گرفتند و در باره شخصیت‌های درگذشته، با دوستان، خانواده، همکاران و... گفتگو شد تا تصویری کامل از زندگی ایشان و شرایطی که در آن پرورده شدند به دست آید.

با توجه به این که هدف طرح، ارائه گزارش زندگی شخصیت‌های ادبی در زمینه‌های مختلف بود در نتیجه نقد آثار و بحث در باره آن‌ها در حیطه این مجموعه نمی‌گنجد.

علاوه بر این مجموعه تاریخ شفاهی بر آن نبود تا صحت و سقم گزارشی را که توسط شخصیت ادبی یا نزدیکان او عرضه می‌شود، بررسی نماید. به این

ترتیب مجموعه تاریخ شفاهی را باید سندی معرفی کرد که نویسنده یا آن‌ها که با او زندگی کرده‌اند گزارش خود را از آنچه بوده و اتفاق افتاده ارائه می‌دهند.

در باره این جلد از مجموعه تاریخ شفاهی که به زندگی زنده‌یاد محمدعلی سپانلو مربوط می‌شود باید گفت که حافظه کم‌نظیر ایشان در حفظ خاطرات و ماجراها و اتفاقات گوناگون باعث شد تا گزارشی وسیع از تاریخ ادبیات معاصر ایران تدوین شود. گفتگو با ایشان شش سال به طول انجامید که دلایل آن یکی حافظه قدرتمند وی و بیان موضوعات گوناگون و گسترده بود و دیگری برخی مسافرت‌هایی که برایشان رقم می‌خورد. همین طولانی شدن سبب شد تا دوست خوبم آقای اردوان امیری‌نژاد که گفتگو را تا دوران انقلاب یعنی سال ۱۳۵۷ پیش برده بود، به دلیل مشغله‌هایش قادر به ادامه کار نباشد و دوست خوبم آقای محسن فرجی که خود از اهل ادبیات و نویسنده است، با تقاضای من، گفتگو را ادامه داد و به پایان رساند. از هر دو بزرگوار سپاسگزارم.

گفتگو با سپانلو از سال ۱۳۸۱ آغاز و در سال ۱۳۸۷ به پایان رسید که کار تدوین و ویراستاری آن تا سال ۱۳۸۸ ادامه داشت. آخرین نوشته زنده‌یاد سپانلو در این کتاب موخره‌ای است که تاریخ اردیبهشت ۱۳۸۸ را در خود دارد.

کتاب زندگی سپانلو، در آن سال‌ها امکان انتشار نیافت که با ناراحتی و اندوه شدید سپانلو مواجه شد و در گفتگوهایش با رسانه‌ها هم به آن اشاره کرد. کتاب در سال ۱۳۹۴ مجوز نشر گرفت اما زمانی که دیگر این شخصیت برجسته ادبی در میان ما نبود. به خاطر دارم بعد از انتشار کتابش در خارج از کشور، گفت «دوست داشتم و دارم کتابم در ایران منتشر شود چون خوانندگان اصلی این کتاب در ایران هستند نه خارج.» روحش شاد.

نکته پایانی آن‌که پس از انتشار پنج جلد از این مجموعه در نشر روزنگار (کتاب‌های صادق هدایت، هوشنگ گلشیری، صمد بهرنگی، م. آزاد و علی باباچاهی) ادامه این کار در نشر ثالث پی گرفته شد. از آقای محمدعلی جعفریه مدیر محترم نشر ثالث بابت همراهی در انتشار این مجموعه سپاسگزارم.

محمدهاشم اکبریانی

دبیرمجموعه تاریخ شفاهی ادبیات معاصر ایران، ۱۳۹۴

دوران کودکی